

Warszawa, 3 listopada 2017 roku

2017/FPS/1101/OP

Pan
Mariusz Kamiński
Minister Koordynator Służb Specjalnych

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z przekazaniem do konsultacji społecznych projektu *Ustawy o jawności życia publicznego*, przesyłam uwagi Fundacji „Fundusz Pomocy Studentom”.

Nasza Fundacja w ramach programu Watchdog.edu.pl od siedmiu lat zajmuje się monitorowaniem transparentności życia uczelni oraz innych instytucji działających w obszarze szkolnictwa wyższego. Nie mamy aspiracji politycznych, a w swoich badaniach zajmujemy się: zabezpieczeniem praw studentów i doktorantów, gospodarnością podmiotów prowadzących kształcenie przy wykorzystaniu dotacji budżetowych oraz zasadami dystrybucji stypendiów ze środków publicznych.

Podczas przeprowadzania siedmiu ogólnopolskich monitoringów (raporty dostępne na watchdog.edu.pl), spotkaliśmy się z wieloma sposobami przedłużania postępowań dotyczących udostępnienia informacji przez podmioty do tego zobowiązane. Byliśmy zmuszeni prowadzić dziesiątki postępowań przed sądami administracyjnymi, aby zdobyć podstawowe informacje o sposobie wykorzystania pieniędzy z budżetu państwa. W tym kontekście uznajemy konieczność wprowadzenia zmian w ustawowych regulacjach dotyczących dostępu do informacji publicznych.

W przedłożonym projekcie ustawy nie znajdujemy jednak przepisów, które mogą realnie wpłynąć na usprawnienie dostępu do informacji i skrócenie czas oczekiwania na odpowiedź instytucji realizujących zadania publiczne.

Naszym zdaniem ustawodawca powinien położyć nacisk na jednoznaczne i „projawnościowe” regulacje, które pozwolą usprawnić i skrócić postępowania sądowe dotyczące dostępu do informacji o działaniu podmiotów publicznych. Skuteczna kontrola sądowno-administracyjna jest warunkiem urzeczywistnienia podstawowego prawa obywatelskiego, jakim jest prawo do informacji.

Nasze najpoważniejsze zastrzeżenia budzą te fragmenty projektu ustawy, które sprawiają wrażenie zabezpieczania się przed wyimaginowanym zagrożeniem. Jest nim (niepotwierdzone w żadnych poważnych badaniach) paraliżowanie pracy urzędników przez osoby, które anonimowo i „uporczywie” domagają się niepotrzebnych „informacji przetworzonych”.

Tymczasem ułomności polskich instytucji publicznych (brak szacunku dla pieniędzy budżetowych, ustawione przetargi i konkursy na obsadzenie stanowisk, korupcja, nepotyzm itd.) wynikają między innymi z tego, że kontrola obywatelska jest niedostateczna. Większość rodaków zachowuje się zbyt pasywnie w relacjach z urzędami i nie ma wystarczających narzędzi, żeby patrzeć władzy na ręce.

Celem projektowanej ustawy powinno być więc umożliwienie obywatelom śledzenia obiegu pieniędzy publicznych na każdym etapie – od projektu budżetu aż po:

- treść umowy między instytucją publiczną i wykonawcą jej zlecenia,
- wyciąg z konta, do którego przypisana jest karta należąca do instytucji publicznej,
- sprawozdanie z wykorzystanie pieniędzy przez organizację pozarządową dofinansowaną z pieniędzy publicznych,
- itd.

Obywatel powinien mieć równy i bezkosztowy dostęp do wszystkich dokumentów, których od instytucji publicznej mogą wymagać państwowe instytucje odpowiedzialne za nadzór i kontrolę.

Bardzo pozytywnie odnosimy się do podjęcia przez autorów projektu ustawy kwestii tzw. sygnalistów. Do tej pory, osoby zgłaszające i nagłaśniające nieprawidłowości nie mogły liczyć na realną pomoc. Jednakże, w obecnej wersji projektowanych przepisów brakuje zabezpieczenia instancyjności procedury przyznania statusu sygnalisty. Dlatego apelujemy o uzupełnienie art. 65 poprzez dodanie w nim ust. 8 w brzmieniu:

Od decyzji odmownej prokuratora w sprawie nadania statusu sygnalisty służy zażalenie do sądu rejonowego właściwego miejscowo względem stanowiska prokuratora, który wydał postanowienie odmowne.

Informacje publiczne, w tym oświadczenia majątkowe nie mogą mieć formy pisma odręcznego. Przemawiają za tym trzy ważne powody:

- informacja musi być wyraźna, czytelna, jednoznaczna i możliwa do odczytania w krótkim czasie,
- dane wpisane na komputerze można łatwiej składać w większe zbiory i analizować za pomocą narzędzi informatycznych. Wiele nadużyć jest ujawnianych dopiero po wykryciu anomalii widocznej w dużych zbiorach danych,
- tekst drukowany może być odczytywany przez odpowiednie oprogramowanie i zamieniany na wersję dźwiękową co umożliwia dostęp do informacji publicznych osobom niewidomym i słabowidzącym.

Fundacja zna i obserwuje działania organizacji pozarządowych zajmujących się kontrolą obywatelską i w pozostałym zakresie – poza powyższymi uwagami – podziela opinię o projekcie przedstawioną przez Fundację im. Stefana Batoiego.

Łączę wyrazy szacunku,

Robert Pawłowski,

prezes zarządu Fundacji „Fundusz Pomocy Studentom”